

Kultura povsod okoli nas

Tekmovanje »Turistični vodnik«

Mentorica:

Slavica Šterk, univ. dipl. ekon.

Avtorica:

Lina Ovnik

Novo mesto, 15. april 2021

GRM NOVO MESTO - CENTER BIOTEHNIKE IN TURIZMA
SREDNJA ŠOLA ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM NOVO MESTO

KAZALO VSEBINE:

1. UVOD:	2
2. OPIS POTI PO ODSEKIH	3
2.1 Kulturni center Janeza Trdine	3
2.2 Kettejev drevored	3
2.3 Rastoča knjiga	3
2.4 Na vratih	4
2.5 Kapitelj	5
2.6 Dolenjski muzej	6
2.7 Breg	7
2.8 Jakčev in Narodni dom	7
2.9 Kandijski most in reka Krka	8
2.10 Glavni trg	8
2.11 Mestna hiša ali rotovž	9
2.12 Kettejev vodnjak in Bergmanova hiša	9
3. KULINARIČNA IN NASTANITVENA PONUDBA IN DOGODKI	10
3.1 NASTANITVENA IN KULINARIČNA PONUDBA	10
3.2 DOGODKI IN RASTAVE	10
4. CENA STORITEV TURISTIČNEGA VODNIKA	11
5. TEHNIČNI ITINERAR	11
6. TURISTIČNO INFORMACIJSKI CENTER NOVO MESTO	12
7. VIRI IN LITERATURA	13
8. PRILOGA (slike)	14

1.UVOD:

"Ljudje brez zavedanja o lastni pretekli zgodovini, izvorih in kulturi, so kot drevesa brez korenin." - Marcus Garvey

Kaj je kultura? Njena definicija je, da je skupek dosežkov, vrednot človeške družbe kot rezultat človekovega delovanja, ustvarjanja, in res je.

Projekt Rastoča knjiga je nastal kot pomnik v spomin, in kot spodbuda za širjenje in obstoj slovenske kulture s katerim so Slovenci želeli izkazati vso svojo hvaležnost za življenje s knjigo od samih začetkov pismenosti pa do danes.

Ideja je nastala ob prehodu v novo tisočletje, na prelomu za Slovenijo pomembnih obletnic - desete obletnice nove države, tisočletnice Brižinskih spomenikov, štiristo petdesetletnice prve slovenske knjige, dvestoletnice Prešernovega in Slomškovega rojstva, kjer so se zbrali predstavniki znanstvenih, kulturnih, gospodarskih, univerzitetnih, založniških in cerkvenih institucij in podprli zamisel izgradnjo slovenskega pomnika knjigi in kulturi.

Nemogoče je naštetati vsa imena, ki so v toku zgodovine tvorno prispevala k ideji in duhu slovenstva. Še več je takih, ki se bodo v to knjigo še zapisali. Zgodovina obrača liste in knjiga raste. Knjiga ostaja vseslovenski simbol tudi v tretjem tisočletju.

Čeprav je ideja o Rastoči knjigi nastala prav tu v Novem mestu, pa so jo uresničili šele v Ljubljani 1. januar 2001. V Novem mestu pa so spomenik Rastoče knjige obeležili šele 13. junija 2013, v park ob novomeški knjižnici Mirana Jarca.

Novo mesto ali mesto situl je prestolnica Dolenjske z zelo bogato zgodovinsko in arheološko dediščino. Ustanovil ga je Rudolf 4. Habsburški leta 1365 ustanovil na prostoru, kjer je bilo nekdanje naselje uničeno. Poimenoval ga je Rudolfswerth, a so ga ljudje že od vsega začetka imenovali Novo mesto.

Zbirna točka in začetek vodenja je pred kulturnim centrom Janeza Trdine. Ime je dobil po znanem slovenskem pisatelju in zgodovinarju, ki je deloval v Novem mestu. Sledi sprehod po delčku Kettejevega drevoreda, ki je eno najbolj priljubljenih sprehajališč v Novem mestu do spomenika o Rastoči knjigi - pomnik v spomin, in kot spodbuda za širjenje in obstoj slovenske kulture in knjižnice Mirana Jarca Novo mesto - sodoben kulturno informacijski center, ki jo je zasnoval znani slovenski arhitekt Marjan Mušič. Sledi sprehod po Kapiteljskem hribu do stolne cerkve sv. Nikolaja, ki je najstarejši stavbni spomenik v mestu. Ogledali si bomo sveta vrata, notranjost cerkve in kriptu. Sprehod bomo nadaljevali po stopnicah mimo Dolenjskega muzeja in ozki ulici do slikovitega Brega, ki daje mestu svojevrsten čar. Pogosto so ga uporabljali slikarji zlasti Božidar Jakac, kjer se nahaja tudi njegova rojstna hiša in katerega galerija je naša naslednja točka. Galerija se imenuje Jakčev dom, v katerem se nahaja stalna razstava slikarja Božidarja Jakaca, ki jo je podaril mestu. Sledi sprehod do Kandijskega mostu, ki povezuje staro mesto jedro s Kandijo in novomeške lepote reke Krke. Nato zavijemo po Glavnem trgu navzgor do Mesten hiše oz. rotovža, ki je bil razglašen za kulturni spomenik državnega pomena in sedež župana. Pred rotovžem pa se nahajata tudi doprsna kipa J. Trdine in D. Ketteja. Vodenje bomo končali pred znamenitim Kettejevim vodnjakom, ter Bergmanovo hišo, kjer je včasih stanovala Kettejeva neuslišana ljubezen Angela Smola.

2. OPIS POTI PO ODSEKIH

2.1 Kulturni center Janeza Trdine

Kulturni center Janeza Trdine organizira in izvaja kulturno-umetniške prireditve, kongrese, seminarje, predavanja, tudi razstave. Kulturno-umetniški program zajema več abonmajev, med njimi so gledališki, glasbeni, otroški in novomeški. Imajo tudi bogat kulturno-vzgojni program za predšolske, osnovnošolske in srednješolske otroke, v okviru katerega si ogledajo lutkovne, dramske in plesne predstave. KC vključuje: veliko Trdinovo dvorano, Galerijo Kocka, ART CAFFE ter prireditvene prostore v avli, na terasi in v parku. Prostori so zasnovani na sodobnih arhitekturnih smernicah. Urejajo tudi park pred stavbo in se zavzemajo za kakovostno okolje z vsebinami za vse okuse. Janez Trdina, po katerem so poimenovali KC, se je rodil v Mengšu in umrl v Novem mestu. Po poklicu je bil zgodovinar, vendar se je s pisateljevanjem začel ukvarjati šele po upokojitvi v Novem mestu. Prvi in najmočnejši vir njegovega navdiha za pisanje je bilo že tedaj živo ljudsko izročilo. Sprva je veliko potoval po dolenski in raziskoval ter si zapisoval vsa ljudska izročila, šele nato jih je zbral v zbirko knjig. Ime Janeza Trdina pa povprečni poznavalec slovenske književnosti brž poveže z njegovim delom Bajke in povesti o Gorjancih. Ena izmed pripovedk govori o tem, da se na bližnjem hribu Gorjanci nahaja studenec, ki te ozdravi in naredi močnega če ga spiješ in če se v njem umiješ te pomladi in naredi prečudovitega.

2.2 Kettejev drevored

Dvostranski obcestni drevored divjih kostanjev predstavlja od leta 1891 eno od najbolj pomembnih javnih zelenih površin. Velja za eno najlepših sprehajališč v mestu in najdaljši drevored v Sloveniji. Drevored je dobil ime pesniku slovenske moderne, Dragotinu Ketteju (1879-1899). Hiša Kettejev drevored 7 je pritlična, temeljito predelana zgradba. V njej je kot osmošolec v letih 1897 in 1898 v sobici na desni strani stanoval Dragotin Kette in ustvarjal svoja največja dela. Na to spominja spominska plošča s posvetilom. Hiša predstavlja pomemben spominski objekt in memorialno dediščino. V ok. 1500 m dolgem drevoredu, ki, poteka čez grič Marof, prazgodovinsko naselbino iz prvega tisočletja pred našim štetjem. Drevored se pričenja na križišču med Rozmanovo in Seidlovo ulico. Vodi mimo mesta ter se zaključi v stiku s Kočevarjevo cesto v Bršljinu, raste 370 dreves. Zasadili so jih po letu 1900.

2.3 Rastoča knjiga

Ob prehodu v novo tisočletje, na prelomu za Slovenijo pomembnih obletnic, in sicer desete obletnice nove države, tisočletnice Brižinskih spomenikov, štiristo petdesetletnice prve slovenske knjige, dvestoletnice Prešernovega in Slomškovega rojstva, so se zbrali predstavniki znanstvenih, kulturnih, gospodarskih, univerzitetnih, založniških in cerkvenih institucij, člani nekaterih zvez in društev, predstavniki Gospodarske zbornice Slovenije, Poštne banke Slovenije, Mestne občine Ljubljana, Državnega sveta Republike Slovenije in Državnega zbora Republike Slovenije in podprli zamisel in pobudo o izgradnji slovenskega pomnika knjigi.

Obenem je bilo ustanovljeno tudi Društvo Rastoča knjiga, katerega glavni cilj je udejanjanje arhitekturne stvaritve simbola Rastoče knjige, ki ponazarja dosednji razvoj ter identiteto Slovencev kot stalno učeče se družbe na najrazličnejših področjih ustvarjalnosti. Ustanovitelji so pri snovanju projekta razmišljali, da bi projekt postal vseslovenski. Zato so vse Slovence, tudi tiste, ki živijo izven meja, povabili k integrativnemu razmišljanju in poudarjanju vizije o pomenu bralne kulture za vse generacije. Ta pomnik je namenjen tako promociji pomembnih

Ljudi in njihovih dosežkov kot mladim rodovom, ki morajo prepoznati v znanju moč, s katero je mogoče premagati vse. Ambicija projekta je, da postane Rastoča knjiga blagovna znamka Slovenije in ena od podob naše prepoznavnosti v svetu. Rojstni dan slovenske Rastoče knjige je 1. januar 2001. Od takrat imamo Slovenci v Župančičevi jami za Bežigradom postavljene Združene rastoče knjige Evrope. V Novem mestu so spomenik Rastoče knjige obeležili 13. junija 2013, v park ob novomeški knjižnici Mirana Jarca. Poleg pa so posadili še slovenski simbol lipo.

Rastoča knjiga je pomnik hvaležnosti za življenje s knjigo. Knjiga je v slovenski zgodovini mnogo več kot zgolj knjiga. Je tesna sopotnica slovenskega naroda že daleč pred osamosvojitvijo in državno suverenostjo. Ko je pred 1000 leti neznani pisar zapisal stavke naše pra-govorice v Brižinske spomenike ni mogel vedeti, da je začel pisati pismo, katerega vsebina bo povezovala narod iz veka v vek in iz roda v rod. Tako kot vse minulo tisočletje zaznamuje nepretrgana veriga dosežkov duha slovenskega človeka, tako mogočno stoje mejniki našega razvoja od brezimnosti in nerazločnosti glasu do govorice, vpete v sozvočje glasov narodov sveta. Prav tem mejnikom v hvaležen spomin, in kot spodbuda v prihodnost, je namenjena Rastoča knjiga. Rastoča knjiga je obenem tudi prva Rastoča knjiga v svetu, saj ni nikjer zaslediti podobnega projekta. V svetovnem merilu se tako Slovenci predstavljamo kot narod, ki želi s svojo kulturo prispevati v svetovno zakladnico. S to plemenito in dobronamerno idejo vabi Rastoča knjiga vsakega posebej in vse skupaj.

2.4 Na vratih

Knjižnica Mirana Jarca je na zgodovinsko pomembni legi Novega mesta –“Na vratih” –to so bila vrata, ki so predstavljala vstop v srednjeveško mesto po kopenski strani. Ta vhod v obzidano mesto je bil utrjen in še danes je viden ostanek stolpa Gorenjih vrat na stavbi Krke – tovarne zdravil in je dajal –skupaj z obzidjem –poseben pogled na mesto. Knjižnica Mirana Jarca domuje v dveh stavbah, starih nad 300 let. Sprav je na prostoru današnje knjižnice stala mestni špital in cerkev sv. Martina, ki je bila prizidana mestnemu špitalu, hiši za uboge, obubožane in onemogle meščane. Kasneje so to cerkvico zaprli in podrli, prav tako špital, material, ki je bil še uporaben, pa so uporabili za gradnjo nove stavbe na tem mestu. To je bil okrožni urad ali “kresija. Deloval je do leta 1850. Z njim je Dolenjska postala upravno enotna pokrajina, Novo mesto pa njeno središče. Danes sta obe stavbi knjižnice umetnostni spomenik mestne arhitekture, skupaj z ostalimi spomeniki na tem prostoru. Ob knjižnici oz. stari kresiji leži rahlo nagnjen vrt, obdan s kamnitimi škarpami. Današnjo podobo je dobil kompleks Gorenjih vrat po 2.sv. vojni po načrtih univerzitetnega profesorja arhitekture Marjana Mušiča, ki pa je bil tudi učenec slavnega arhitekta Jožeta Plečnika. Glavno vodilo prenove je bilo ohraniti lepo stavbno gmoto stare kresije. Med vojno je bilo v neposredni bližini Novega mesta požganih več gradov, ki so se počasi spreminjali v razvaline. Z bližnjega gradu je bil rešen poškodovan glavni portal in vzidan v pročelje stare kresije. Ob zelenici poleg vhoda sta postavljena dva arhitekturna fragmenta –stebra, ki sta ostanek z opuščenega gradu Soteska. Arhitekturni kompleks knjižnice je hkrati tudi zelo pomemben urbanistični del Novega mesta. Desetletje po drugi svetovni vojni pa je bila odkrita spominska loža oz. arkadna arhitektura, ki se stika z obema knjižničnima stavbama. Loža je s svojo vsebino spomin na vojno in njene žrtve. Pred ložo sta doprsna kipa narodnih herojev Borisa Kidriča in Franca Rozmana-Staneta. Celoten kompleks pa zaokrožujeta še dva bronasta kipa in sicer kip moža “Pojmo bratje pesem o svobodi” ter kip talca na robu zelenice poleg knjižnice. Na zelenici pa je postavljen še doprsni

kip skladatelja Marjana Kozine, novomeškega skladatelja, ki gleda svojo hišo. Pisal je predvsem vokalno-instrumentalno glasbo, znan pa je tudi po svoji operi "Ekvinokcij", ter svoji uglasbitvi Kekčeve pesmi. Poleg tega se je posvečal tudi pisanju in prevajanju. Kot posebnost je tudi to, da je svoje skladbe, ki se jih je spomnil, ko ni bil doma pisal na cigaretni zavojček.

2.5 Kapitelj

Novomeški škofijski dvorec oz. tako imenovana Proštija je bila grajena 15. stoletja v neposredni bližini kapiteljske cerkve po ustanovitvi kapitlja, končno podoba pa je dobil do 17. stoletja. Preprosto in masivno zgradbo krasi le vzdignjena kamnita plošča s tremi grbi in latinskim napisom nad vhodnimi vrati. Kvadratno dvorišče obdajajo v pritličju arkadni hodniki. V proštiji je galerija s portreti novomeških proštov, arhiv in teološko - pastoralna knjižnica. Med proštijo in cerkvijo stoji kašča iz prve polovice 15. stoletja. Sprva je služila za shranjevanje premičnin meščanov ob zunanjih nevarnostih, kasneje pa za kapiteljske potrebe. Južno od proštije so kapiteljski vrtovi, kjer še danes pridelujejo svežo zelenjavo. Vrtove z zahodne in južne strani obdaja ohranjeni del srednjeveškega obrambnega obzidja mesta.

Stolna cerkev svetega Nikolaja predstavlja najpomembnejši novomeški arhitekturni spomenik. Ta sloves ji zagotavljata dominantna lega na vrhu Kapiteljskega hriba, s čimer daje pečat tudi mestni veduti, in dejstvo, da je najstarejša ohranjena stavba v mestu z bogato, a razmeroma zapleteno zgodovino oziroma stavbnim razvojem. Kot bomo kasneje videli, se je arhitektura cerkve razvijala postopno, kar je posledica spremembe v statusu cerkve, nihajočega gmotnega položaja kapitlja in mesta ter ne nazadnje mnogih usodnih požarov in drugih neprijetnosti v mestu. Cerkev so dogradili na mestu nekdanje gotske cerkvice. Sestavljena je iz treh delov: monumentalnega zvonika, ki so mu 1860 odvzeli baročno avbo in je bil v zgornjem delu prezidan v novogotskem slogu. Ladje, ki s svojo lomljeno podolžno osjo predstavlja svojevrstno posebnost in je bila v zgodnjem 17. stoletju obokana in barokizirana potem, ko je pogorela prvotna, gotska ladja ki jo imela domnevno raven lesen strop. Prezbiterja iz 15. stoletja, ki spada med tako imenovane dolge kore in s svojo zunanjo podobo iz lomljenega ter neometanega kamna spada med najzanimivejše gotske zapuščine na naših tleh. Pod prezbitrijem je še kriptna, ki je prava redkost v slovenskih cerkvah. Ta vrata, ki so pred nami se imenujejo sveta vrata. Na teh iz brona narejenih vratih so upodobljena obličja treh dolenskih blaženih. Prvi je neuklonjeni branilec krščanskega prepričanja blaženi Alojzi Grozde, dve mučenki, redovnici iz reda »hčera božje ljubezni«, sestre Krizina Bojanc in Marija Antonija Fabjan. Na vratih je upodobljen tudi ustanovitelj Novega mesta Rudolf 4. Habsburški, ter novomeški škofijski grb, ki je razdeljen v tri polja. V spodnjem polju je upodobljen konj, ki se pojavlja v vseh grbih novomeških proštov. Konj je zlat, dobili pa so ga po priimku enega izmed prvih slovenskih proštov Jurija Sladkonje. Takratni cesar je po takratni razlagi Slad-konj-evega (Zlat-konj-a) priimka namigoval na vladajočega novomeškega prošta. Desno so v grbu tri zlata jabolka, ki so atribut sv. Nikolaja, simbol krščanske dobrodelnosti in škofovskega služenja. V tem polju je grozd, znamenje vinorodnega področja, ki povezuje skoraj celo novomeško škofijo. Obenem je tudi simbol evharistije: »Jaz sem trta, vi mladike.« in nazadnje so upodobljene že vam znane arheološke izkapanine, ter okljuk reke Krke in cerkev z Zaplaza, pri Mirni. Ampak ta vrata niso navadna sveta vrata, ampak so obenem tudi vrata usmiljenja. Vsak kristjan naj bi v sebi odprl ta vrata. Sveta vrata so simbol, ki ima po papeževih besedah moč: "Kdorkoli bo stopinj skozi, bo lahko občutil ljubezen Boga, ki tolaži, odpušča in daje upanje." Ter mu odpuščeni vsi grehi. Cerkev ima nenavadno obliko. Nenavadno obliko cerkve pripisujejo ideji

o veliki katedrali, ki so jo želeli postaviti. Ko so se odločili za gradnjo, so najprej sezidali prezbitenij, nato naj bi gradnjo ladje nadaljevali proti kapiteljskem vrtu. Pozneje so morali gradnjo opustiti zaradi drugih potreb mesta. Zaradi nedokončane zidave je poznogotski prezbitenij rahlo izmaknjen z osi. Veliki prepisujejo težavnostim razmeram. Včasih pa se kdo malo poheca in pravi, da so se malo preveč napili cvička, ker leži mesto pač pod vinogradi. Veliki oltar, je po zaslugi prošta Jerneja Arka, kapiteljska cerkev poleg gotizirane strehe cerkvenega stropa dobila še drugi gotski poudarek. Na njem največ pozornosti pritegne oltarna slika svetega Nikolaja. Nad imenitno cerkveno arhitekturo bdi nebeški zavetnik sv. Miklavž. Delo beneškega slikarja Jacopa Robustija, imenovanega Tintoretto. V spodnjem delu sta v prvem planu slike upodobljena patrona oglejske cerkve mučenca. Osrednje mesto zavzema podoba sv. Nikolaja, ki se mu na poti v nebo prikazuje sv. Trojica, dva angela pa nosita škofovske insignije. Pod cerkvijo je zaradi nagnjenega terena obokana kript, ki spominja pa na starokrščanske katakombe. V njej je kopija nagrobnika prvega dunajskega škofa in drugega novomeškega prošta, že prej omenjenega rojaka Jurija Slatkonje, ki je bil ustanovitelj zbora Dunajskih dečkov. Konec 20.stoletja je bila kript po zaslugi prošta Jožefa Lapa tudi obnovljena. Ob njej, pod zakristijo, ki je južno ob prezbiteniju, je mala kript. V njej so na ogled nagrobniški nekaterih cerkvenih in posvetnih osebnosti. Na zahodni strani kripe je nameščen oltar sv. Križa. Na kapitlju so štiri sončne ure in vsaka ima svoj posebni pomen. Postaviti jih je dal prošt Jožef Lap leta 2006. Vsaka ura predstavlja delček zgodovine Novega mesta. Vzhodna ura nosi napis »In je Bog, ki je ljubezen« in skrit kronogram 313, ki predstavlja letnico, ko je bila krščanska vera priznana za državno. Naslednja je Rudolfova ura in nosi napis »In sem človek, ki sem zmotljiv. In sem krog«. Letnica je 1365, leto stanovitne Novega mesta. Leva ura na južni strani je ura prošta Sladkonje in nosi napis »In je čas, ki je brezčasen. In je krog.« Z letnico ustanovitve kolegialnega kapitlja 1493. Zadnja ura je ura prošta Jožefa Lapa, ki nosi napis »In k Bogu naj bo moja pot. In moja pot je Bog.« Letnica 2006 pomeni ustanovitev novomeške škofije.

2.6 Dolenjski muzej

Že ves čas obstoja Dolenjskega muzeja je arheološka dediščina njegov najpomembnejši in najprepoznavnejši del, v letu 2008 pa so v prenovljeni stavbi Križatije postavili stalno arheološko razstavo, s katero je poudarjen sijaj, blišč in pomen Novega mesta, Dolenjske in Slovenije v evropski prazgodovini, še posebej v halštatskem obdobju. V dolenjskem muzeju je arheološko najdišče, kjer je bilo najdenih največ železnodobnih situl v Evropi. Na novomeškem prostoru je bilo doslej izkopanih šestnajst bronastih situl. Izmed teh je bilo figurarno, v situlskem stilu, okrašenih kar devet oziroma slaba četrtina vseh, ki jih v svetu poznamo, zato ne preseneča poimenovanje Novega mesta kot »mesta situl«. Na novomeškem arheološkem najdišču je bilo odkritih toliko steklenih jagod, ki so jih uporabljali za izdelavo nakita, da jih zaradi številčnosti ni bilo nikoli mogoče prešteti. Arheologi ocenjujejo: »Če sta bili v nekem drugem evropskem halštatskem grobu najdeni dve jagodi, jih je bilo v dolenjskem najdenih tisočkrat več«. Arheološka dediščina Novega mesta in Dolenjske sodi med najpomembnejšo premično dediščino Slovenije, saj predstavlja številne edinstvene predmete, predvsem iz obdobja starejše železne dobe, ki zaradi dragocenosti, redkosti in zgodovinske pomembnosti sodijo v sam evropski arheološki vrh. Sicer pa muzej daleč po svetu slovi po svoji zelo bogati zbirki arheoloških izkopanin s prostora Novega mesta in Dolenjske, ki odstirajo bogato življenje na tem območju v času bronaste dobe, s časa kulture žarnih grobišč in železne dobe ter Rima. Oči se težko odmaknejo s prelepih situl, nakita iz stekla, jantarnega nakita, raznega

SREDNJA ŠOLA ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM NOVO MESTO

posodja in orožja. Obiskovalce muzeja navdušuje tudi bogata zbirka likovnih del velikega umetnika Božidarja Jakca, ki gostuje v Jakčevem domu, prikazuje pa številne portrete, krajine in druge motive, ki jih je slikar zabeležil na Dolenjskem in na svojih poteh onkraj meja domovine. Njegovo zbirko bogati še likovna pedagoška zbirka. Etnološka razstava je poseben magnet za obiskovalce, ki želijo spoznati nekdanji vsakdan tukajšnjega človeka. Muzej predstavlja tudi narodnoosvobodilni boj, trpko obdobje v muzeju o nekdanjem življenju življenju tukajšnjih ljudi. Vse te podobe pa v muzeju bogatijo občasne razstave, ki jih pripravljajo muzejski strokovnjaki. Muzej skrbi tudi za zbirko v Kočevskem Rogu. Dolenjski muzej s svojimi stalnimi in občasnimi razstavami že desetletja daje svoj prispevek k spoznavanju preteklosti Dolenjske. Pod njegovo upravo sodi tudi krajeva zbirka NOB v kartuziji Pleterje.

2.7 Breg

Galerija imenovana Jakčev dom je spomenik enemu najbolj znanih slovenskih slikarjev in grafikov, prej omenjenem Božidarju Jakcu. V slikarjevi rojstni hiši so uredili galerijo slikarjevih del. Zbirka obsega 828 originalnih del, ki jih je slikar podaril mestu. Med njimi so podobe mesta, portreti, slike in grafike s potovanj po svetu in doma. Galerija in stalna likovna razstava spadata v okvir Dolenjskega pokrajinskega muzeja. Obiskovalci si lahko poleg občasnih razstav ogledajo stalne razstave. Preden so v stavbi uredili v galerijo Jakčev dom, je bila to nekdanja hiša Jakčevih staršev. Po vojni so stavbo nacionalizirali, v njej pa je svoje mesto dobila delavska menza. Kasneje pa je stavbo dobil v upravljanje Šolski center za gostinstvo, ki se je potem preselil na Ulici talcev 3, ki je danes srednja šola za gostinstvo in turizem NM.

Novomeški Sokolski ali Narodni dom je bil v devetnajstem stoletju ključen za razvoj slovenstva v tem in širšem prostoru, v dvajsetem stoletju je prevzemal predvsem kulturno vlogo v življenju mesta. V njem se je nahajala čitalnica, v katerem so delovali ustanovitelji Novomeške pomladi. Nato je narodni dom služil kot ustvarjalni in prireditveni prostor alternativnim umetnikom. Dom so tudi razglasili za kulturni spomenik lokalnega pomena. Danes poslopje razpada in ne služi ničemur.

2.8 Jakčev in Narodni dom

Galerija imenovana Jakčev dom je spomenik enemu najbolj znanih slovenskih slikarjev in grafikov, prej omenjenem Božidarju Jakcu. V slikarjevi rojstni hiši so uredili galerijo slikarjevih del. Zbirka obsega 828 originalnih del, ki jih je slikar podaril mestu. Med njimi so podobe mesta, portreti, slike in grafike s potovanj po svetu in doma. Galerija in stalna likovna razstava spadata v okvir Dolenjskega pokrajinskega muzeja. Obiskovalci si lahko poleg občasnih razstav ogledajo stalne razstave. Preden so v stavbi uredili v galerijo Jakčev dom, je bila to nekdanja hiša Jakčevih staršev. Po vojni so stavbo nacionalizirali, v njej pa je svoje mesto dobila delavska menza. Kasneje pa je stavbo dobil v upravljanje Šolski center za gostinstvo, ki se je potem preselil na Ulici talcev 3, ki je danes srednja šola za gostinstvo in turizem NM.

Novomeški Sokolski ali Narodni dom je bil v devetnajstem stoletju ključen za razvoj slovenstva v tem in širšem prostoru, v dvajsetem stoletju je prevzemal predvsem kulturno vlogo v življenju mesta. V njem se je nahajala čitalnica, v katerem so delovali ustanovitelji Novomeške pomladi. Nato je narodni dom služil kot ustvarjalni in prireditveni prostor alternativnim umetnikom. Dom so tudi razglasili za kulturni spomenik lokalnega pomena. Danes poslopje razpada in ne služi ničemur.

2.9 Kandijski most in reka Krka

Reka Krka je eden od nepogrešljivih naravnih elementov, ki dajejo podobo Novemu mestu. Njen okljuk je dajal zatočišče prvim prebivalcem že pradedavnini, danes pa ostaja prepoznaven simbol Novega mesta. Dolina reke Krke je z neločljivim prepletom naravne in kulturne dediščine svojevrsten simbol Dolenjske. Poudarja ga izginjajoča dediščina nekdanjih mlinov in žag, ohranjeni leseni mostovi, številni gradovi ter naselja ob bregovih. Reka daje zatočišče številnim rastlinskim in živalskim vrstam in je ena najbogatejših slovenskih rek z ribami. V reki se nahaja 33 vrst rib, vse vrste slovenskih rib so v reki Krki, zato je Krka ribiški raj za ribiče. Izvira pod Krško jamo pri vasi Gradiček v Ivančni Gorici. Reka Krka je kraška reka, ki teče po panonski ravnini. Teče skozi Novo mesto in po vsej dolžini po Krški kotlini ter se pri Brežicah izliva v Savo. Po dolžini je druga najdaljša povsem slovenska reka prva vse slovenska reka je Savinja ter je največja reka na Dolenjskem. Splavarjenje po reki Krki je zagotovo eno izmed doživetij, ki ga v Novem mestu ne gre zamuditi. Odločite se za večerjo na splavu ali pa se udeležite enega izmed glasbenih večerov medtem ko plujete pod mostovi Krke. Z Rudolfom zaplujete pod tremi mostovi, kjer se odpirajo slikoviti pogledi na Breg, stolno cerkev, vrh mestnega jedra in mogočni frančiškanski samostan na pečinah nad reko.

Litoželezni most, ki povezuje staro mestno jedro s Kandijo, prečka Krko na spodnjem delu Glavnega trga. Most je leta 1898, ko je bil zgrajen, nadomestil stari leseni most, ki je stal nekaj deset metrov višje. Kovična konstrukcija, ki prečka Krko v enem, dolgem loku, sodi med redke in najstarejše tovrstne konstrukcije pri nas. 75 m dolga železna kovična konstrukcija sloni na rustikalno zidanih opornikih. Most je bil obnovljen 1996. Pred mostom pa so ljudi v mesto vozili brodarji, pri južnih Karlovških vratih.

2.10 Glavni trg

Osrednji del starega mestnega jedra predstavlja Glavni trg, največji srednjeveški mestni trg v Sloveniji, katerega sproščen ambient narekujejo arhitekturne posebnosti prostora. Po nedavni obsežni prenovi je Glavni trg zaprt za motorni promet in tako nadvse primeren za ležerno uživanje dneva ali sproščanje ob številnih prireditvah. Z novo podobo se je še okrepila vloga, ki Glavnemu trgu od nekdaj pripada: je dnevna soba mesta, ki povezuje prebivalce in obiskovalce od blizu in daleč. Dokaz, da je bilo mesto gospodarsko močno in najlepše že v preteklosti, je arhitektura trga, na katerem so stale hiše bogatih trgovcev. Polkrožni ali potlačeni lok se opira na kamnite stebre, tako da tvorijo arkade pokrito in navzven odprto lopo in šele v notranjost hodnika pomaknjena stena zapira trgovske lokale. To svojo tako značilno obliko je trg dobil v 2. polovici 16. stoletja ter je bil eden izmed najlepših v deželi. V mestu sicer ločimo dva glavna tipa pozidave stavbnega kompleksa. Revnejša stanovanjska stavba je bila potisnjena v obrobje srednjeveškega mestnega površja, stisnjena ob ali na obzidje, sestavlja pa jo bivalna stavba brez dodatnih poslopij. Mogočnejša arhitektura je oblikovana predvsem ob glavni komunikaciji od Gorenjih (Ljubljanskih) vrat preko Velikega (danes Glavnega) trga do Dolenjih (Karlovških) vrat. Tu je stanovanjska stavba, zgrajena na začetku podolžne parcelacije v prečni smeri, skozi osrednji hodnik v pritličju pa je bil dovoz in dohod v dvorišče z ob strani grajenimi gospodarskimi prostori. V nekaterih primerih je bil na koncu parcele prečno pozidan še del gospodarskega poslopja. Znotraj je tako nastalo atrijsko dvorišče, nemalokrat arkadno oblikovano.

2.11 Mestna hiša ali rotovž

Leta 1720 zgrajeno mestno hišo so meščani v začetku 20. stoletja porušili in zgradili današnjo. Zgradil jo je Josip Olivo leta 1905 po načrtih arhitekta Wolfa iz Kranjske stavbinske družbe na mestu porušenega starega rotovža. Pravijo, da je bila zgrajena v letini slabega vina. To pomeni, da je bil v tistem letu cviček zelo slabega okusa in ga nihče ni mogel piti. Zato so ga zlili namesto v beton. Zato pravijo, da je to prava vinska hiša. Stavba je dvonadstropna s poudarjenim osrednjim delom, ki izstopa iz gradbene linije sosednjih stavb in se z arkadnim pritličjem odpira na trg. Reprezentančna glavna fasada je oblikovana s historičnimi novoromanskimi in novogotskimi stavbnimi elementi. Istočasna in stilno enotna je tudi notranja oprema stavbe. Na mestni hiši je lahko opazite novomeški grb, na katerem je upodobljen ustanovitelj mesta Rudolf IV., ki predstavlja vse od 14. stoletja dalje simbol našega mesta. Parterna ureditev platoja pred rotovžem, ki je spomenik državnega pomena, je zamisel arhitekta Marjana Mušiča, ki je le delno uresničena. Od šestih predvidenih doprskih kipov stojita danes le kipa Dragotina Ketteja in Janeza Trdine, delo Jakoba Savinška, postavljena leta 1955.

2.12 Kettejev vodnjak in Bergmanova hiša

Bergmanova hiša na Glavnem trgu 1 je bila najimenoitnejša hiša na trgu. Je dvonadstropna in ima lepo ohranjen atrij z arkadnimi hodniki. Ime je dobila po družini Bergmann, ki se je v hišo doselila sredi 19. stoletja. Bili so tudi lastniki lekarne "Pri kroni" vse do nacionalizacije leta 1949. Dvonadstropna globinsko razvita meščanska hiša z arkadnim dvoriščem posnema grajsko arhitekturo (kamniti portali, arkadni hodniki, lesen tlak v veži). V pritličju glavne fasade so arkade, v nadstropjih klasicistični dekor. Bergmanova hiša je hiša, ki pa tudi zaključuje zgornji del Glavnega trga. V njej naj bi kasneje živel Angela Smola, ljubezen pesnika Dragotina Ketteja. Bila je njegova muza in jo je z vodnjaka opazoval, da bi se le kdaj prikazala na oknu. Vanjo pa se je zagledal oz. jo je prvič opazil v kapitlju, že vam znani stolnici svetega Nikolaja. Njej je posvetil sonet, Zakaj sem bil v Kapitlju.

Poleg se nahaja marmorni, sedemkotni vodnjak, ki stoji na podstavku, do katerega vodijo tri stopnice. V sredini se dviguje kamnit, okrogel steber. Imenuje se Kettejev vodnjak, ker je veliko posedal ob njem, ko je v tistem času ustvarjal v Novem mestu. Zato so na njem tudi vklesanimi verzi njegove pesmi Na trgu. Vodnjak je bil izdelan po zamisli arhitekta Marjana Mušiča. Postavljen je bil leta 1955 na mestu, kjer je stal do leta 1903 litoželezni vodnjak, kamor so hodili po vodo.

3. KULINARIČNA IN NASTANITVENA PONUDBA IN DOGODKI

3.1 NASTANITVENA IN KULINARIČNA PONUDBA

Tisti, ki se potepajo po novem mestu pa se lahko nastanejo v Hotelu Center 3* ali Hotelu Krka 4*, ki se ponašata s sodobno urejenimi sobami in odlično ponudbo dolenjskih specialitet, nahajata pa se v samem središču mesta. V prestolnici Dolenjske imamo veliko dobrih gostiln, ena od tistih, za katero vam zagotovo ne bo žal, je Gostišče na trgu –Hiša kulinarike in turizma. Nahaja se namreč v domnevno najstarejši stavbi Novega mesta. Gostišče v prenovljeni podobi upravlja GRM Novo mesto – center biotehnike in turizma, ki predstavlja edinstveno okolje za praktično izobraževanje študentov Višje strokovne šole GRM ter dijakov Srednje šole za gostinstvo in turizem. Sestavlja jo slaščičarna, restavracija, konferenčna dvorana, atrij in butična tržnica. Tu so seveda tudi drugi gostinski obrati, kot so Marof, Kralj Matjaž, Hiša Finkin še druge. Privoščite si lahko tudi kavo v najstarejši kavarni v mestu, ki se nahaja na Glavnem trgu ali pa za skodelico čaja v čajarni Stari most, ob Kandijskem mostu.

3.2 DOGODKI IN RASTAVE

Dolenjski muzej ponuja 6 stalnih in več občasnih razstav, posvečenih zgodovini Dolenjske in likovnim delom, ki so tukaj nastala, ter drugim znanim osebnostim, ki so povezane z Novim mestom. Med letom so odprti od torka do sobote med 9. in 18. uro ter ob nedeljah od 14.00 do 18.00, pozimi pa ob istih dnevih oz. od torka do sobote med 8. in 17. uro ter ob nedeljah od 14.do17.ure. Za najavljene skupine (najmanj 10 oseb) delujejo tudi izven odpiralnega časa.

Jakčev dom ponuja 3 stalne razstave: razstava Božidarja Jakca, likovna razstava Dolenjskega muzeja in likovno-pedagoško zbirko. Dom je med letom odprt od torka do sobote od 10.do 18.ure, pozimi pa od 9. do 17. ure. Ob nedeljah, praznikih delajo samo po predhodnem dogovoru. Za najavljene skupine (najmanj 10 oseb) delujejo tudi izven odpiralnega časa.

Povabim vas pa da si ogledate oz. obiščete tudi festivala Noč na Krki: to je enodnevna turistična prireditev na novomeški Loki, ki poteka konec avgusta. Na ta dan otroci sestavljajo majhne čolničke, ki jih opremijo s svečkami in jih zvečer v stotinah položijo na rečno gladino ter jo tako prijetno osvetlijo.

GRM NOVO MESTO - CENTER BIOTEHNIKE IN TURIZMA
SREDNJA ŠOLA ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM NOVO MESTO

4. CENA STORITEV TURISTIČNEGA VODNIKA

Število oseb	60 minut	120 minut
do 40 oseb	6 € / osebo	10 € / osebo
40 oseb in več	12 € / osebo	15€ / osebo

5. TEHNIČNI ITINERAR

Kultura povsod okoli nas

Vodnica: Lina Ovnik

10.00 –10.05 Sprejem skupine, pozdrav in predstavitev programa

10.05 – 10.10 Kulturni center Janeza Trdine

10.15 –10.30 Knjižnica Mirana Jarca

10.45 –11.15 Kapitelj -stolna cerkev sv. Nikolaja

11.20 –11.25 Dolenjski muzej

11.30 –11.35 Breg

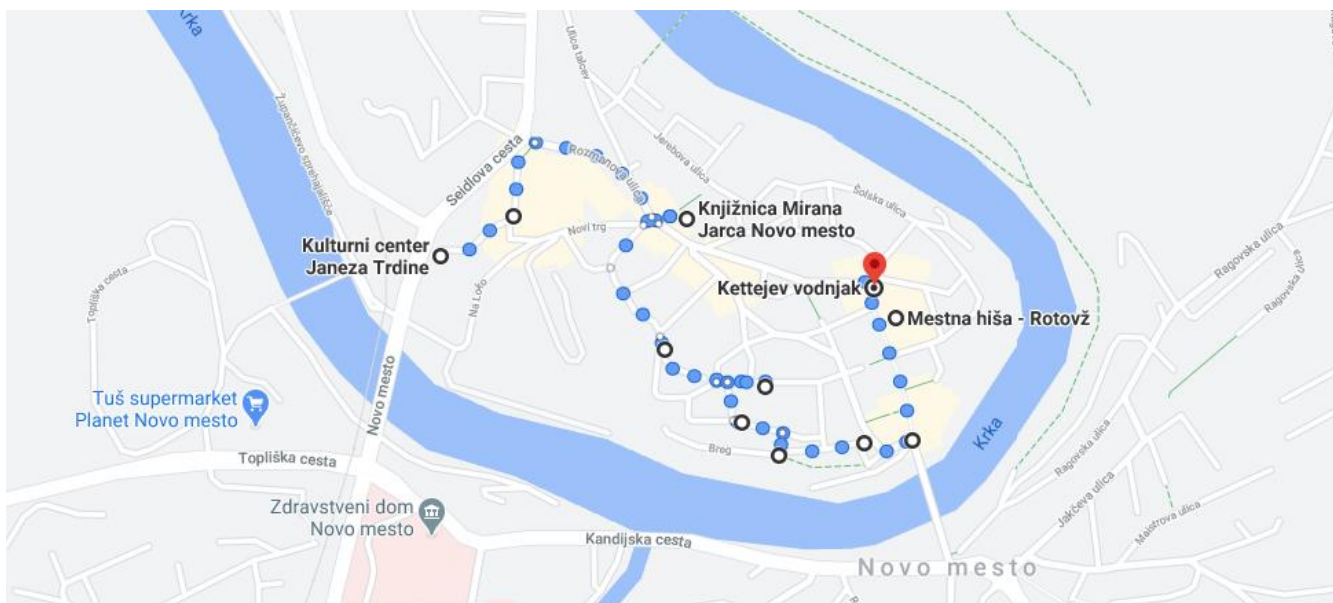
11.35 –11.40 Jakčev dom

11.40 –11.45 Kandijski most in reka Krka

11.45 –10.55 Glavni trg

11.55 –12.00 Kettejev vodnjak, Bergmanova hiša in Rotovž

12.00 – Zaključek vodenja

GRM NOVO MESTO - CENTER BIOTEHNIKE IN TURIZMA
SREDNJA ŠOLA ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM NOVO MESTO

6. TURISTIČNO INFORMACIJSKI CENTER NOVO MESTO

Turistično informacijski center Novo mesto:

Glavni trg 11,

8000 Novo mesto

T: +386 7 393 92 63E-mail: tic@novomesto.s

Delovni čas:

- Zimski(do 31.3.):
- ponedeljek -petek: od 9. do 17. ure
- Letni
- ponedeljek -petek: od 9. do 19. ure sobota: od 9. do 15. ure
- nedelja: od 9. do 13. ure

GRM NOVO MESTO - CENTER BIOTEHNIKE IN TURIZMA
SREDNJA ŠOLA ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM NOVO MESTO

7. VIRI IN LITERATURA

Pisni viri:

- Sara Milanović (2020). Vodniško gradivo Novo mesto. SŠGT NM.
- Krušič, M. (2009). Slovenija turistični vodnik. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba
- Bogataj, J. (2012). Okusi Slovenije. Ljubljana: Založba Rokus Klett
- Picelj, Z. (1990). Novo mesto skozi čas. Novo mesto: Dolenjski muzej Novo mesto

Internetni viri:

- <https://vanderkrogt.net/statues/object.php?webpage=ST&record=si044> (9.12.2020, 08:36)
- <http://zupnija-stolna-nm.rkc.si/zgodovina/> (9.12.2020, 08:37)
- https://www.dolenjskilist.si/2015/12/13/146539/novice/dolenjska/FOTO_Na_Kapitlju_odprli_vrata_usmiljenja/ (9.12.2020, 08:38)
- <https://www.visitnovomesto.si/> (9.12.2020, 08:54)
- <https://www.dolenjskimuzej.si/si/> (9.12.2020, 09:03)
- <http://novomesto2.splet.arnes.si/zgodovina-novega-mesta/> (9.12.2020, 09:25)
- <http://novomesto2.splet.arnes.si/lega-novega-mesta/> (9.12.2020, 10:58)
- <http://lit.ijs.si/trdina.html> (18.12.2020, 21:01)
- https://www.nm.sik.si/media/pdf/knjiznica/Arhitekturni_kompleks_stavbe.pdf (2.1.2021, 13:37)
- https://www.nm.sik.si/media/pdf/knjiznica/Miran_Jarc.pdf (2.1.2021, 13:42)
- <http://www.ds-rs.si/?q=civilna-druzba/rastoca-knjiga> (14.4.2021, 15:18)

Ustni viri:

- Samir Sarajlić, turistični vodnik, vodeni ogled Novega mesta (2020).

8. PRILOGA (slike)

Slika 1 knjižnica Mirana Jarca

Slika 2 KCJT

Slika 3 Janez Trdina

Slika 4 cerkev sv. Nikolaja

Slika 5 Jakčev dom

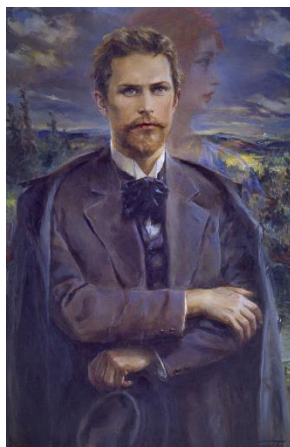
Slika 6 Glavni trg

Slika 7 kip Marjana Kozine

Slika 8 Sveta vrata

Slika 9 Dragotin Kette

Slika 10 Rotovž

Slika 11 Kettejev vodnjak

Slika 12 Kandijski most

Slika 13 Novo mesto

Slika 14 reka Krka